

دوره سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۱

بررسی چالش‌های نحوه محاسبه و تعیین مقدار پنج نوع مهریه رایج (سکه طلا، وجه نقد، مهرالسنه، سفرهای زیارتی، گل) در ادارات اجرای اسناد رسمی

حمیدرضا نصراللهی*^۱، مهدی محمدی^۲

۱. مؤسسه آموزشی عالی کار قزوین، قزوین، ایران.

۲. مؤسسه آموزشی عالی کار قزوین، قزوین، ایران.

چکیده

مهریه یا صداق، تعهد مالی است که زوج به‌هنگام وقوع عقد ازدواج ملزم به پرداخت آن می‌شود. همچنین مکلف است بعد از وقوع عقد نکاح، هر لحظه که زن مطالبه کند، آن را بپردازد. مالیت داشتن، قابل‌تملک بودن مهر به‌وسیله زن، معلوم بودن، دارای منفعت عقلایی، مشروع بودن و قابل‌تسلیم بودن از شرایط مهر براساس مواد ۱۰۷۸ تا ۱۰۸۰ و مواد دیگر قانون مدنی است. نگارنده در این مقاله به پنج نوع مهریه رایج (سکه طلا، وجه نقد، مهرالسنه، سفرهای زیارتی و گل) پرداخته و بیان می‌دارد که درخصوص سکه طلا، مقدار آن از طریق استعلام از اتحادیه طلا و جواهر صورت می‌پذیرد. در مورد وجه نقد، مقدار آن متناسب با تغییر شاخص قیمت سالانه زمان تأدیه نسبت به سال اجرای عقد که توسط بانک مرکزی تعیین می‌گردد، محاسبه می‌شود، مگر اینکه زوجین در حین اجرای عقد به‌نحو دیگری تراضی کرده باشند. درخصوص مهرالسنه با ارجاع به کارشناس رسمی مقدار آن تعیین می‌گردد. درخصوص سفرهای زیارتی (حج، کربلا و...) از سازمان حج و زیارت و درخصوص گل نیز از اتحادیه گل‌فروشان استعلام می‌شود.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۱۵-۲۲

اطلاعات نویسنده مسؤول

کد ارکید: .....

تلفن: .....

ایمیل: hamidrezan10@gmail.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۶

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۰/۰۱

واژگان کلیدی:

مهریه، سند ازدواج، اداره اجرا، سکه طلا.

۱- مقدمه

طبق قانون «هر چیزی که ارزش مالی داشته باشد و معلوم و معین و قابل تملک باشد، می‌توان به‌عنوان مهریه قرار داد» (ماده ۱۰۷۸ قانون مدنی). بنابراین می‌بینیم که در اسناد ازدواج، سفر حج و آینه و شمعدان هم به‌عنوان مهر قرار می‌دهند، اما در صورتی اعتبار دارد که مقوم به مقداری پول شود تا ارزش مالی پیدا

کند. بنابراین قرار دادن مال منقول و مال غیرمنقول به‌عنوان مهریه، صحیح است. مال منقول می‌تواند سکه یا وجه باشد یا حتی گُل یا کتابی خاص مانند قرآن، نهج‌البلاغه، کتاب‌های تفسیری یا حتی کتاب شعر. مهر غیرمنقول هم می‌تواند خانه یا آپارتمان باشد، یا زمین زراعتی یا ملک به‌عنوان مهریه یا باغ و مانند آن. بنابراین صرف مالیت داشتن بدین معنی که ارزش ریالی داشته باشد، برای اینکه مالی بتواند مهر زن قرار گیرد، کافی است. طرفین برای تعیین میزان مهر محدودیتی ندارند، منتها هرگاه مهریه در زمان وقوع عقد تا ۱۱۰ سکه تمام‌بهار آزادی یا معادل آن باشد، وصول آن مشمول ماده ۳ ق.ن.ا.م.م (۱۳۹۴) است (حبس بدهکار)، ولی چنانچه مهریه بیش‌تر از این میزان باشد، مطالبهٔ مازاد منوط به اثبات ملاتت (توانایی مالی) زوج است (ماده ۲۲ ق.ح.خ مصوب ۱۳۹۱) که مطابق نظریهٔ مشورتی اداره حقوقی قوهٔ قضائیه، وصول مازاد ۱۱۰ سکه یا معادل آن، منوط به معرفی مال از زوج بوده و زوج بابت مبلغ مازاد، حبس نخواهد شد (نظریات مشورتی ۷/۹۲/۸۵۶-۷/۹۲/۵/۹ و ۱۳۶۸/۹/۷-۱۳۹۲/۷/۱۴).

بنابراین نگارنده در این تحقیق به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد که: - آیا در اسناد ازدواجی که مهریه، سکه طلا است و زوج فوت کرده، وراثت زوج در صورتی که بخواهند قیمت سکه را بپردازند، می‌بایست قیمت سکه در زمان فوت یا قیمت حین تأدیه را پرداخت کنند؟ - در صورتی که مهریه، پول خارجی باشد، زوج ملزم به پرداخت قیمت روز پول خارجی است یا عین پول خارجی؟ - در اسناد ازدواجی که مهریه، مهرالسنه است، مهرالسنه معادل مبلغ دویست و شصت و دو ریال نوشته شده، آیا زوج می‌بایست مبلغ به روز قیمت ذکر شده در سند را پرداخت کند؟

- در صورتی که در سند ازدواج، سفر زیارتی یا گُل به‌عنوان مهریه تعیین شده و قیمت آن‌ها نیز مقابل آن نوشته شده باشد، زوج باید قیمت روز مبلغ ذکر شده را پرداخت کند یا سفر زیارتی و گُل به نرخ روز محاسبه می‌شود.

شده؛ نوع مهریه‌ها هم متفاوت است؛ برای مثال در اسناد ازدواجی که در دهه‌های زمان قبل و بعد انقلاب تنظیم گردیده، معمولاً نوع مهریه به‌صورت وجه نقد به‌همراه مهرالسنه بوده و هرچه به سال‌های اخیر نزدیک می‌شویم، با مهریه‌های متنوع و مختلفی مواجه می‌شویم که محاسبهٔ هریک، برای ادارات اجرای اسناد رسمی دارای چالش‌هایی است. برای مثال زوجینی که مربوط به دههٔ هفتاد و اوایل دههٔ هشتاد هستند، شاخهٔ گُل به‌عنوان مهریه در برخی اسناد ازدواج آن‌ها دیده می‌شود و در اخبار نیز گاهی اعلام می‌گردد که زوج، مهریه را که تعدادی شاخهٔ گُل بوده تحویل ادارهٔ اجرا یا دادگاه کرده یا ممکن است سردفتر دفتر ازدواجی به مهرالسنه بسیار اعتقاد داشته و پیش از مهریهٔ اعلامی از سوی زوجه، مهرالسنه را در به‌عنوان مهریه در سند ازدواج می‌آورد که زوج‌هایی که در برخی پرونده‌های اجرایی جهت پرداخت مهریه به نگارنده مراجعه کرده‌اند اعلام داشته که خود سردفتر نسبت به نوشتن مهرالسنه اقدام نموده و قصد طرفین نبوده و حال باید معادل بیست‌ویک سکه طلا تمام‌بهار آزادی به‌عنوان مهرالسنه علاوه‌بر مهریهٔ مورد توافق خود به زوجه پرداخت کنند! که مقدار سنگینی بوده و زوج اصلاً تصور این میزان را نداشته و سبب ناراحتی این زوجها شده است. از این‌رو هدف اصلی تحقیق این است که نحوهٔ وصول پنج نمونه از مهریه‌های رایجی را که در ادارهٔ اجرا مطرح شده، تعیین و از بلا تکلیفی کارمندان ادارات اجرا و مراجعان جلوگیری به‌عمل آید.

بنابراین نگارنده در این تحقیق به این پرسش‌ها پاسخ می‌دهد که: - آیا در اسناد ازدواجی که مهریه، سکه طلا است و زوج فوت کرده، وراثت زوج در صورتی که بخواهند قیمت سکه را بپردازند، می‌بایست قیمت سکه در زمان فوت یا قیمت حین تأدیه را پرداخت کنند؟

- در صورتی که مهریه، پول خارجی باشد، زوج ملزم به پرداخت قیمت روز پول خارجی است یا عین پول خارجی؟ - در اسناد ازدواجی که مهریه، مهرالسنه است، مهرالسنه معادل مبلغ دویست و شصت و دو ریال نوشته شده، آیا زوج می‌بایست مبلغ به روز قیمت ذکر شده در سند را پرداخت کند؟

- در صورتی که در سند ازدواج، سفر زیارتی یا گُل به‌عنوان مهریه تعیین شده و قیمت آن‌ها نیز مقابل آن نوشته شده باشد، زوج باید قیمت روز مبلغ ذکر شده را پرداخت کند یا سفر زیارتی و گُل به نرخ روز محاسبه می‌شود.

۲- مفاهیم

۱-۲- مهریه

مهر در لغت به معنای پول یا مالی است که به ذمه شوهر گذاشته می‌شود تا به زوجه بدهد (معین، ۱۳۶۲: ۴۴۶۲). مهر در اصطلاح حقوقی عبارت از مالی است که به مناسبت عقد نکاح، مرد ملزم به دادن آن به زن می‌شود (کاتوزیان، ۱۳۷۱: ۱۳۸). در باب مهریه که با هدف دگرگونی آداب پیشین وضع شد، این بود که شوهر حق بازپس‌گیری مهریه از زن را ندارد. اسلام همچنین نگرش جامعه به مهریه را تغییر داد. پیش از آن، مهریه را بهای زن می‌دانستند. اسلام این پندار نادرست از مهریه را اصلاح کرد و آن را هدیه، نه بهای زن معرفی نمود (شفق، ۱۳۸۸: ۸).

از ایام قدیم و در برخی کشورها، به‌ویژه کشورهای مسلمان، همواره سنت مهریه وجود داشته و دارد. به نحوی که هنگام وقوع عقد و قبول ازدواج از سمت زوجه، برای او مهریه در نظر می‌گیرند. سنت مهریه، در میان یهودیان نیز پذیرفته شده است و در هنگام طلاق یا فوت شوهر، آن را به زن پرداخت می‌کنند. در کشور ما نیز سنت مهریه وجود داشته و هنگام وقوع عقد نکاح دائم یا موقت، برای زنان مهریه مشخص و معینی در نظر گرفته می‌شود. توافق بر سر نوع و میزان مهریه، با توافق طرفین عقد ازدواج است. البته باید توجه داشت که مهریه، انواع مختلفی داشته و شرایط پرداخت مخصوص به خود را دارد.

۲-۲- سند رسمی

سند در مفهوم کلی آن عبارت است از هر نوشته‌ای که در مقام اقامه دعوا و طرح ادعا یا دفاع در قبال ادعای مطروحه قابل استناد باشد. نوشته را علی‌القاعده در صورتی می‌توان به مفهوم اصطلاحی سند دانست که از جمله دارای امضاء، اثر انگشت و یا مهر شخصی باشد که سند به او نسبت داده می‌شود (بیات، ۱۳۹۵: ۶۱۳).

نوشته‌ای که در اثبات اعمال حقوقی به کار می‌رود، در صورتی "سند" است که به وسیله اشخاصی تنظیم و امضاء شود که در ایجاد آن اعمال اثر دارند (کاتوزیان، ۱۳۷۱: ۳۴۱).

مطابق ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی، اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا در دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأموران رسمی در حدود صلاحیت آن‌ها و بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند، رسمی است.

بنابراین سند ازدواج نیز به‌عنوان یکی از اسنادی که در دفاتر ازدواج تنظیم می‌شود، جزء اسناد رسمی به‌شمار آمده و قابلیت صدور اجرائیه و اقدام از طریق اداره اجرای ثبت را خواهد داشت، ولی اگر همین سند نزد سردفتری که منفصل شده تنظیم شده باشد، سند رسمی نخواهد بود؛ چراکه مأمور تنظیم‌کننده سند، صلاحیت تنظیم آن را نداشته است. حال تعریف سند رسمی از منظر قانون مدنی با قانون ثبت متفاوت بوده و در قانون ثبت اگرچه تعریف خاصی از سند رسمی نشده، ولی از مطالعه مجموع مواد چنین استنباط می‌شود که سند رسمی از نظر قانون ثبت، سندی است که مطابق قوانین در دفاتر اسناد رسمی ثبت شده باشد. بنابراین تعریف سند رسمی از نظر قانون ثبت اخص است. از سند رسمی مذکور در ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی به این توضیح که هر سندی که از نظر قانون ثبت رسمی است، از نظر قانون مدنی هم رسمی می‌باشد، ولی ممکن است سندی از نظر قانون مدنی سند رسمی باشد، ولی از نظر قانون ثبت سند رسمی گفته نشود (شهری، ۱۳۹۴: ۱۴۰).

۲-۳- اداره اجرای اسناد رسمی

بعد از تصویب قانون ثبت اسناد و املاک و قانون دفاتر اسناد رسمی در سال ۱۳۰۹، یک مرجع جدیدی به‌نام اجرای ثبت یا اداره اجرای اسناد رسمی در ادارات ثبت اسناد و املاک برای الزام به تعهدات مندرج در اسناد رسمی و عملیات اجرائی صدور اجرائیه به‌وجود آمد که پس از گذشت زمان و تصویب آئین‌نامه‌های مختلف، آخرین آئین‌نامه آن به‌نام آئین‌نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرایی مصوب سال ۱۳۸۷ است که در مورخ ۹۸/۱۲/۶ تعدادی از مواد آن اصلاح شد و در حال حاضر برابر ماده ۲ اصلاحی آئین‌نامه مذکور، درخواست اجرای مفاد اسناد رسمی از مراجع ذیل به‌عمل می‌آید:

الف- در مورد اسناد رسمی لازم‌الاجراء نسبت به دیون و اموال منقول و املاک ثبت‌شده و نیز املاک مورد وثیقه و اجاره (مشمول قانون روابط مؤجر و مستأجر) اعم از اینکه ملک مورد وثیقه و اجاره ثبت شده یا در جریان ثبت باشد، از دفترخانه‌ای که سند را ثبت کرده است. در مورد سایر اسناد راجع به املاکی که ثبت در دفتر املاک نشده است، برای اجرای مفاد سند ذی‌نفع باید به دادگاه صالحه مراجعه کند.

ب- درخواست اجرای مفاد اسناد رسمی در مورد وجه یا مال موضوع قبوض اقساطی و سایر مواردی که صدور اجرائیه برعهده

- مطالبه از طریق اجرای ثبت بسیار سریع‌تر از دادگاه است. دادگاه تا ۷ ماه طول می‌کشد تقریباً و اداره ثبت در نهایت یک یا دو ماه. بنابراین بهتر است چنانچه زوج دارای اموالی می‌باشد که دارای سند رسمی است، نسبت به مطالبه مهر از طریق اجرای ثبت اقدام کند.

- صدور اجرائیه در اجرا مشمول مرور زمان نمی‌شود، ولی در دادگاه چنانچه زوجه از تاریخ صدور اجرائیه پس از ۵ سال اقدام ننماید، اجرائیه بی اثر می‌شود و زوجه باید مجدداً از دادگاه تقاضای صدور اجرائیه نماید.

- در مطالبه از طریق اجرای ثبت، عملیات اجرائی به محض درخواست کتبی زوجه شروع می‌شود ولی در محاکم دادگستری عملیات اجرائی پس از صدور حکم قطعی مراحل اجرایی آغاز می‌شود.

- در مطالبه از طریق اجرای ثبت، به صرف تقاضای ذی‌نفع (زوجه یا وکیل وی) عملیات اجرائی بدون تعیین وقت آغاز می‌شود، درحالی‌که مطالبه مهریه از طریق دادگاه مستلزم تعیین وقت و رسیدگی ماهیتی است و فرایند رسیدگی طولانی می‌باشد.

۳- محاسبه میزان انواع مهریه رایج

۳-۱- سکه طلا

سکه طلا، متداول‌ترین نوع مهریه در اسناد ازدواج است و به صورت یک عرف جامعه، خانم‌ها معمولاً تعدادی سکه را به عنوان مهریه تعیین می‌کنند. حال برای همین سکه طلا، چالش‌هایی هنگام وصول آن به وجود می‌آید که به صورت مختصر به نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌نمائیم:

در صورتی که خانمی مهریه خود را سکه تعیین و همسرش ده سال پیش فوت کرده باشد و حالا درخواست مهریه خود را نماید، ابهام پیش می‌آید که ورثه زوج باید قیمت سکه‌ها را مطابق با سال فوت پرداخت کنند یا اینکه برابر زمان تأدیه باید پرداخت شود. در این خصوص نظر مشورتی ۷/۹۳/۱۵۰۶ مورخ ۱۳۹۳/۰۶/۲۶ از طرف اداره کل حقوقی قوه قضائیه صادر شده که «چنانچه مهریه زوجه سکه باشد، اجرائیه باید نسبت به سکه‌ها صادر شود و نه بهای آن و زوجه حق مطالبه آن را دارد، حال چنانچه عین سکه‌ها قابل وصول نباشد، قیمت آن باید پرداخت شود، در این صورت قیمت سکه‌ها باید به نرخ یوم‌الادا تعیین و بر آن اساس محاسبه و پرداخت گردد.»

در برخی پرونده‌های اجرایی مهریه، موضوع لازم‌الاجرا بیست عدد سکه طلای تمام‌بهار آزادی به مبلغ یک میلیون ریال قید

ثبت محل یا اداره اجرای ثبت است که از طریق دفترخانه اسناد رسمی صورت می‌گیرد. نحوه پذیرش و اقدام نسبت به درخواست اجرائیه از دفاتر اسناد رسمی مطابق شیوه‌نامه‌ای است که به تصویب رئیس سازمان ثبت خواهد رسید.

- در مورد مهریه و تعهداتی که ضمن ثبت ازدواج و طلاق و رجوع شده نسبت به اموال منقول و سایر تعهدات (به‌استثنای غیرمنقول) از دفتری که سند را تنظیم کرده و نسبت به اموال غیرمنقول که در دفتر املاک به ثبت رسیده است، از دفتر اسناد رسمی تنظیم‌کننده سند.

د- در مواردی که مؤجر به علت عدم وصول وجه قبوض اقساطی تخلیه مورد اجاره را بخواهد، باید به دفتر اسناد رسمی تنظیم‌کننده سند مراجعه کند.

بنابراین در این موارد و به‌خصوص مهریه که موضوع بحث این مقاله است، دفترخانه مربوطه می‌بایست نسبت به صدور اجرائیه اقدام و آن را به ادارات اجرای اسناد رسمی جهت اجرا ارسال کند. تا پیش از تصویب برنامه ششم توسعه، زوجه جهت اجرای مهریه در مراجعه به مرجع قضایی یا اداره اجرای اسناد رسمی مختار بود و حق انتخاب داشت، ولی با تصویب بند ب ماده ۱۱۳ قانون برنامه ششم توسعه که مقرر داشته "ب- مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجراء از طریق ادارات اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجرای سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اجراء می‌شوند..." به منظور اجرای مهریه، زوجه می‌بایست ابتدا به اداره اجرای اسناد رسمی مراجعه کرده و در صورت عدم وصول مهریه، با دریافت گواهی به مرجع قضایی مراجعه کند. ادارات اجرای اسناد رسمی جهت وصول مهریه، چک، اسناد بانکی، دارای مزایایی نسبت به مراجع قضایی بوده که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- در مطالبه مهریه از طریق اجرای ثبت، زوجه پس از تشکیل پرونده می‌تواند نسبت به ممنوع‌الخروجی زوج اقدام کند. این درحالی است که در دادگاه، ممنوع‌الخروج شدن زوج، منوط به صدور حکم و قطعی شدن دادنامه محکومیت وی می‌باشد.

- در مطالبه مهریه از طریق اجرای ثبت فقط حق‌الاجرا تعلق می‌گیرد که میزان آن پنج درصد مبلغ مورد اجراست و از کسی که اجرائیه بر علیه اوست (زوج) گرفته می‌شود، ولی مطالبه در دادگاه زوجه باید نسبت به پرداخت هزینه دادرسی معادل سه‌ونیم درصد و پنج درصد بابت حق اجرای حکم اقدام نماید.

مبلغ مهریه X عدد شاخص بهای کالا در سال قبل از فوت
عدد شاخص بهای کالا در سال اجرای عقد

برای مثال اگر نکاح در سال ۱۳۶۰ واقع شده باشد و زوج در سال ۱۳۸۵ فوت کند و در سال ۱۴۰۰ زوجه مهریه را درخواست نماید، مبنای مهریه سال ۱۳۸۴ که سال قبل از فوت زوج است می‌باشد، اما اگر زوج در قید حیات باشد، مبنای مهریه سال ۱۳۹۹ می‌باشد. با یک مثال عینی به بررسی موضوع می‌پردازیم:

برای نمونه نکاح در سال ۱۳۶۰ منعقد گردیده و مهریه مبلغ صد هزار تومان تعیین شده است. حال زوج در آبان‌ماه ۱۳۸۵ فوت می‌کند. زوجه بعد از چندین سال به جهت اختلاف با وراثت در سال ۱۴۰۰ درخواست صدور اجرائیه بابت مهریه خود را می‌نماید. در این صورت مبلغ مهریه برابر شاخص سال ۱۳۸۴ به میزان ۶۸/۵۸۱/۱۹۷ ریال است و همین مقدار باید پرداخت شود. درحالی‌که اگر زوج فوت نکرده بود، مبلغ مهریه برابر شاخص ۱۳۹۹ به میزان ۱/۸۶۷/۷۰۰/۸۵۵ ریال می‌بود.

در صورتی که مهریه، پول خارجی بوده و زوجه درخواست مطالبه آن را نماید، در این صورت باید عین پول خارجی پرداخت شود. برابر نظر مشورتی شماره ۷/۵۰۸۴ مورخه ۱۳۸۲/۰۶/۱۸ اداره کل حقوقی قوه قضائیه "با توجه به مفاد تبصره الحاقی مورخه ۱۳۷۶/۰۴/۲۹ به ماده ۱۰۸۲ نظر به اینکه وجه رایج ملاک محاسبه برای تعیین مهریه متناسب با تغییر شاخص سالانه، قابل تسری به پول خارجی (ارز) نمی‌باشد. چنانچه مهریه پول خارجی بوده و از جانب خواهان مطالبه شود، براساس خواسته خواهان، دادگاه باید حکم به پرداخت پول خارجی مورد مطالبه صادر کند..."

در صورتی که مهریه یک مالی باشد که ارزش آن در سند نکاح نوشته شده باشد، برای مثال سه دانگ منزل به ارزش یکصد میلیون ریال، در این صورت ملاک وصول طلب برابر نظر مشورتی شماره ۷/۴۲۱۶ مورخه ۱۳۸۶/۰۶/۲۷ اداره کل حقوقی قوه قضائیه این وجه نقد مشمول تبصره الحاقی به ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی نیست، یعنی ملاک جهت وصول طلب، مال مورد نظر بوده و ارزش نوشته شده در آن ملاک نیست تا بحث به‌روز کردن آن براساس شاخص بانک مرکزی مطرح شود.

تبصره ماده ۱۰۸۲ در خصوص به‌روز کردن وجه نقد شامل کسی هم که ضمانت پرداخت مهر را نموده است، می‌شود، زیرا تکلیف تبصره، ناظر به اصل دین است، نه شخص مدیون

شده است و چندین سال از زمان عقد نکاح سپری شده و زوجه درخواست مطالبه مهریه خود را می‌نماید؛ در اینجا نیز ابهامی پیش می‌آید که آیا باید مبلغ مذکور در سند ازدواج پرداخت شود یا تعداد سکه‌ها ملاک وصول طلب است که مستفاد از نظریه کمیسیون استفتائات شورا عالی قضایی در این صورت ملاک جهت وصول مهریه، تعداد سکه‌ها می‌باشد. بنابراین ذکر معادل ریالی در سند نکاح، تعیین‌کننده ارزش مهر در زمان عقد می‌باشد که ممکن است از لحاظ تعیین مبلغ حق‌التحریر سودمند باشد، ولی زن، مستحق عین طلا و سکه مورد تراضی است (صفایی، ۱۳۹۰: ۱۵۱-۱۵۲).

از این‌رو در صورتی که زوج یا در صورت فوت وی، ورثه زوج بخواهند عین سکه‌ها را پرداخت کنند، ادارات اجرا با بانک کارگشایی جهت وصول سکه‌ها مکاتبه و زوج پس از تحویل سکه‌ها به بانک مذکور، رسید آن را تحویل اداره اجرا می‌نماید.

۳-۲- وجه نقد

در تعدادی از اسناد ازدواج به‌ویژه اسنادی که در گذشته تنظیم شده، مهریه به‌صورت وجه نقد تعیین گردیده و حال که زوجه قصد وصول آن را از طریق اجرای ثبت می‌نماید، محاسبه میزان آن بسته به اینکه زوج فوت کرده یا در قید حیات باشد متفاوت است که توضیح داده خواهد شد. در ابتدا اشاره می‌کنیم به قانون الحاق یک تبصره به ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی در خصوص مهریه مصوب ۱۳۷۶/۰۴/۲۹ که بیان شده: "چنانچه مهریه وجه رایج باشد، متناسب با تغییر شاخص قیمت سالانه زمان تأدیه، نسبت به سال اجرای عقد که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود، محاسبه و پرداخت خواهد شد، مگر اینکه زوجین در حین اجرای عقد به‌نحو دیگری تراضی کرده باشند." نحوه محاسبه مهریه وجه رایج به نرخ روز در صورتی که زوج زنده باشد، بدین صورت می‌باشد:

مبلغ مهریه X عدد شاخص بهای کالا در سال قبل از مطالبه مهریه
عدد شاخص بهای کالا در سال اجرای عقد

و در صورتی که زوج فوت کرده باشد و مهریه زوجه باید از ترکه زوج متوفی پرداخت شود، ملاک محاسبه وجه رایج شاخص سال قبل از سال فوت است و بدین صورت محاسبه می‌گردد:

(نظریه شماره ۱۱۳۳۳/۷ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۰، اداره کل حقوقی قوه قضائیه).

با توجه به اینکه هدف تبصره ماده ۱۰۸۲ ق.م.حفظ ارزش ریالی مهریه بوده، بنابراین برابر رأی وحدت رویه شماره ۶۴۷-۱۳۷۸/۱۰/۲۸ هیأت عمومی دیوانعالی کشور، شامل مهریه‌هایی که پیش از تصویب این تبصره تعیین شده‌اند هم می‌شود، مشروط به اینکه قبلاً پرداخت نشده باشند.

۳-۳- مهرالسنه

مهرالسنه مهریه‌ای است که پیامبر اسلام (ص) برای همسران و دختران خود تعیین کرده است. در اسناد ازدواج و به‌طور خاص در اسناد قدیمی، برخی سران دفاتر ازدواج به جهت قداست امر، مهرالسنه نبوی را ابتدا می‌آوردند و بعد مهریه درخواستی زوجه را می‌نوشتند. با توجه به روایات بسیار از این موضوع، پیدا کردن

مقدار دقیق مهرالسنه مشکل است. در پرونده‌های مهریه که در اجرای ثبت تشکیل می‌شود، چالش‌های زیادی در خصوص مقدار مهرالسنه نبوی وجود داشت؛ چراکه در اسناد ازدواج، مهرالسنه نبوی به اشکال مختلف نوشته شده است. برای مثال: مهر سنت نبوی به میزان دویست و شصت و دو ریال، یا مهر سنت نبوی به مقدار دویست و شصت و دو ریال و نیم که همین سبب شده بود برخی ادارات اصلاً مهرالسنه را جز مهریه لحاظ نمی‌کردند و استدلال‌شان بر این بود که مبلغ به‌روز مقدار اعلام‌شده (دویست و شصت و دو ریال) بسیار ناچیز است. درنهایت این چالش موجب شد که تعیین مقدار آن به کارشناس رسمی دادگستری واگذار شود که نمونه گزارش کارشناس رسمی طلا و جواهرات در خصوص مقدار مهرالسنه بیان می‌گردد:

با استناد به ماده سه قانون آئین دادرسی مدنی و همچنین اصل چهارم قانون اساسی و با توجه به موارد عنوان شده بنا به فتوای مراجع تقلید آیت‌الله مکارم‌شیرازی و همچنین امام خمینی (ره) و بنا بر اظهارات شهید اول در لمعه دمشقیه که عنوان می‌دارد "یکره آن یتجاوز السنه و هو خمساه درهم قیمتها خمسون دینارا" که کراهت دارد مهر را بیش از مهرالسنه که پانصد درهم (معادل پنجاه مثقال شرعی طلا) قرار دارد.

بنا بر نظریه فقها و همچنین کتاب منتخب‌التواریخ در صفحه ۸۸ تألیف مرحوم حاج‌محمد‌هاشم خراسانی، میزان درهم شرعی را ۱۲ نخود می‌دانند که با احتساب میزان مهریه حضرت زهرا (س) ۲۶۲/۵ مثقال نقره می‌شود و از آنجایی که در عهد قاجار

در برخی سکه‌های نقره یک قرانی به وزن یک مثقال (۲۴ نخود) ضرب می‌شد، با آن سکه‌ها که هر ۱۰ قرانش یک تومان بود، مهریه حضرت زهرا (س) معادل بیست‌وشش تومان و دو قران و نیم می‌شد و باید توجه داشت که این مبلغ در آن عهد معادل ۲۶۲/۵ مثقال نقره است و امروز با وجه رایج نمی‌توان مهریه حضرت زهرا (س) را ۲۶۲/۵ ریال محاسبه کرد.

با استفتاء از دفاتر مقام معظم رهبری، آیت‌الله سیستانی، آیت‌الله مکارم‌شیرازی و آیت‌الله نوری‌همدانی در امر سوم کتاب منتخب‌التواریخ در صفحه ۸۸ مرحوم حاج‌محمد‌هاشم خراسانی در صدق حضرت زهرا (س) و از خطبه حضرت علی (ع) و بعضی روایات دیگر استفاده می‌شود که صدق آن حضرت پانصد درهم بوده و درهم شرعی دوازده نخود و سه خمس نخود است. پس هر چهل درهمی بیست‌ویک مثقال صیرفی می‌شود که پانصد درهم شرعی، دویست و شصت و دو مثقال و نیم مثقال صیرفی می‌شود و به قرآن بیست‌وچهار نخودی بیست‌وشش تومان و دو قران و نیم می‌شود.

با توجه به حدیث نورانی امام صادق (ع) مهریه حضرت زهرا (س) حداکثر پانصد درهم نقره که هر ۱۰ درهم معادل یک دینار طلا ارزش داشته است. بنابراین معادل مهریه حضرت زهرا ۵۰ دینار شرعی می‌باشد.

لازم به یادآوری است یک مثقال شرعی ۱۸ نخود و برابر با ۴۵۶/۳ گرم می‌باشد. مقدار ذکر شده پانصد درهم مسکوک است که معادل پنجاه دینار مسکوک در نظر گرفته شده است. بنابراین چون هر دینار معادل ۴/۶۰۸ (یک مثقال صیرفی طلا سکه شده با خلوص ۷۵۰ است و دارای ۳/۴۵۶ (یک مثقال شرعی) طلای خالص، بنابراین شایان ذکر است که با توجه به مسکوک بودن دینار و مطابقت آن با سکه تمام‌بهار آزادی و تفاوت اوزان و محاسبات دقیق از نظر مقدار ناخالصی موجود از مس و نقره، از این رو پنجاه دینار معادل ۱۷۲/۸ گرم طلای خالص در نتیجه با تبدیل این وزن به عیار سکه تمام بهار آزادی ۲۱/۶۰ به وزن ۲۰۷/۲۶۰ که معادل ۲۱ سکه تمام بهار آزادی می‌باشد، محاسبه می‌شود.

۳-۴- سفرهای زیارتی

در تعدادی از اسناد ازدواج، زوجین به‌خصوص در خانواده‌های مذهبی علاوه بر تعیین تعدادی سکه یا وجه نقد، سفر زیارتی به اماکن مذهبی مانند مشهد مقدس، کربلا، سوریه، حج عمره و واجب و... را تعیین می‌کنند، در بعضی از پرونده‌های اجرایی که

ایرانی و حداقل و حداکثر گُل خارجی را اعلام می‌نماید. در این موارد باید میانگین قیمت گُل ایرانی و میانگین قیمت گُل خارجی محاسبه و از زوج دریافت شود؛ چراکه برابر ماده ۲۷۹ قانون مدنی در صورت کلی بودن موضوع تعهد، متعهد مجبور به ایفای فرد اعلامی آن نیست؛ بنابراین بدین طریق مهریه وصول می‌شود.

در صورتی که زوج قصد تحویل عین گُل‌ها را داشته باشد، نسبت به مکاتبه با اتحادیه گل فروشان جهت تعیین یک گل فروشی جهت مراجعه زوج و خرید گل‌ها اقدام و زوج، گل‌ها را خریداری و رسید آن را تحویل اجرای ثبت نماید در این صورت رسید مذکور همراه با مکاتبه به زوجه تحویل داده می‌شود تا زوجه به گل فروشی مذکور مراجعه و نسبت به دریافت عین گل‌ها یا قیمت آن‌ها اقدام نماید.

در صورتی که مهریه زوجه «چهارده عدد شاخه گُل» ذکر شده و نوع و ارزش گُل‌ها مسکوت مانده باشد، مورد از موارد ابهام مهریه است. بنابراین در صورتی که از قرائن موجود مشخص باشد که آنچه بیان شده نظر قطعی طرفین در میزان مهریه نبوده است، دادگاه باید نسبت به تحقیق از طرفین اقدام کرده و در صورت اقتضاء، مهرالمثل تعیین کند.

۴- نتایج

- در خصوص سکه طلا به عنوان مهریه، مشخص شد که در صورت حیات زوج و مطالبه مهریه از طرف زوجه، قیمت سکه‌ها با استعلام از اتحادیه طلا و جواهر مشخص و زوج مکلف به پرداخت سکه‌ها به قیمت روز تأدیه می‌باشد و در صورتی که بخواهد عین سکه‌ها را پرداخت کند، ادارات اجرا با بانک کارگشایی جهت وصول سکه‌ها مکاتبه و زوج پس از تحویل سکه‌ها به بانک مذکور، رسید آن را تحویل اداره اجرا می‌کند و در صورت فوت زوج نیز، ورثه زوج مکلف هستند عین سکه‌ها یا قیمت روز تأدیه را به زوجه پرداخت نمایند و اینکه در تعابیری گفته می‌شود که قیمت سکه‌ها در زمان فوت ملاک است، صحیح نیست.

- چنانچه مهریه وجه رایج باشد، متناسب با تغییر شاخص قیمت سالانه زمان تأدیه، نسبت به سال اجرای عقد که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود، محاسبه و پرداخت خواهد شد، مگر اینکه زوجین در حین اجرای عقد به نحو دیگری تراضی کرده باشند. از این رو در صورتی که زوج در قید حیات باشد، متوسط شاخص بها در سال قبل از صدور اجرائیه تقسیم بر متوسط شاخص بها در سال وقوع عقد شده و

در ادارات اجرای ثبت جهت وصول مهریه تشکیل شده، چنین مواردی مشاهده گردیده و بعضاً سبب چالش نیز شده است؛ بدین صورت که زوج ادعا می‌کند که در زمان زندگی زناشویی، همسر خود را به سفر زیارتی ذکر شده در سند ازدواج برده است و دین خود را ادا نموده، حال خارج از این بحث که رسیدگی به ادعاهای زوج در ادارات اجرای ثبت امکان‌پذیر نبوده و می‌بایست زوج در مرجع قضایی ادعای خود را مطرح کند. بیان کرد که ادارات اجرای ثبت به منظور تعیین میزان هزینه سفرهای زیارتی، از سازمان حج و زیارت استعلام قیمت می‌نمایند که معمولاً سازمان مذکور، هزینه سفر را به صورت حداقل و حداکثر بیان می‌کند که جهت تعیین مقدار آن، ادارات مذکور، میانگین حداقل و حداکثر را لحاظ کرده و زوج را مکلف به پرداخت قیمت سفر مذکور می‌نمایند و در صورتی که زوج قصد داشته باشد که موضوع مهریه که سفر زیارتی است را عمل کند، باید هزینه سفر مذکور را در سازمان مربوطه واریز و رسید آن را تحویل ادارات اجرا نماید.

در تعدادی از اسناد ازدواج نیز ضمن نوشتن نوع سفر زیارتی، مبلغ ریالی آن نیز نگاشته شده است. برای مثال حج عمره به ارزش پنج میلیون تومان که همین سبب چالش برای ادارات اجرا شده است و زوجها ادعا می‌کنند که می‌بایست مبلغ مذکور را واریز نمایند که رأی وحدت رویه شماره ۹۳۰۹۹۷۰۹۰۷۲۰۰۷۲۰۰۷ مورخ ۱۳۹۳/۰۷/۲۲ دیوانعالی کشور این ادعا را رد کرده و زوج را محکوم به پرداخت هزینه سفر زیارتی به قیمت روز اجرای حکم نموده است.

۳-۵- شاخه گل

ممکن است شما هم در اخبار رادیو و تلویزیون شنیده باشید که زوج مهریه خود را که برای مثال گُل رُز به تعداد سال تولد زوجه است به دادگاه یا اجرای ثبت تحویل داده است. بله درست است در برخی اسناد ازدواج می‌بینیم که به خاطر علاقه زوجین یا هر علت دیگری علاوه بر سکه طلا و...، تعدادی شاخه گُل رُز یا نرگس یا ... به عنوان مهریه تعیین می‌شود یا فقط تعدادی شاخه گُل رُز تعیین می‌گردد، حال ممکن است زوجه درخواست مطالبه مهریه خود را از طریق اجرای ثبت نماید. در این صورت اداره مذکور با استعلام از اتحادیه گُل فروشان، قیمت گُل را اخذ می‌کنند. چالش اینجاست که اتحادیه مذکور، گاهی چهار قیمت مختلف از گُل را ارائه می‌دهد. یعنی قیمت حداقل و حداکثر گُل

تقدیر و تشکر

از تمام کسانی که ما را در تهیه این مقاله یاری رسانده‌اند، کمال تشکر را دارد.

سهم نویسندگان

نگارش این مقاله بر اساس اصول نگارش مقالات حقوقی در تمامی مراحل تهیه پلان، جمع‌آوری منابع و نگارش مشترکاً توسط نویسندگان صورت گرفته است.

تضاد منافع

این پژوهش فاقد هرگونه تضاد منافع است.

منابع و مأخذ

الف. کتب

- معین، محمد (۱۳۶۲). فرهنگ فارسی. جلد چهارم. چاپ پنجم. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- شفق، غلامرضا (۱۳۸۸). مهریه و جهیزیه در اسلام و ایران. چاپ اول. قم: دفتر عقل.
- بیات، فرهاد و شیرین (۱۳۹۵). شرح جامع حقوق مدنی. چاپ پنجم. تهران: انتشارات ارشد.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۱). حقوق مدنی خانواده. جلد نخست. چاپ سوم. تهران: شرکت انتشار با همکاری بهمن برنا.
- صفائی، حسین (۱۳۹۰). مختصر حقوق خانواده. چاپ سی‌ام. تهران: انتشارات میزان.
- شهری، غلامرضا (۱۳۹۴). حقوق ثبت اسناد و املاک. چاپ چهل‌ودوم. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

ب. قوانین و آراء قضایی و حقوقی

- قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴ با اصلاحات بعدی.
- قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴.
- قانون حقوق خانواده مصوب ۱۳۹۱.
- آئین‌نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرایی مصوب ۱۳۸۷ و اصلاحیه آن مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۰۶.
- نظریات مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه.
- آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور.

مبلغ مهریه ضرب می‌شود و در صورت فوت زوج به جای شاخص سال قبل از صدور اجرائیه، شاخص سال قبل از فوت ملاک است، هرچند که زوجه چندین سال بعد از سال فوت اقدام به صدور اجرائیه و مطالبه مهریه خود نماید.

- چنانچه مهریه، مهرالسنه نبوی باشد با توجه به اینکه مهر سنت نبوی در اسناد ازواج به اشکال مختلف نگاشته می‌شد و همین امر سبب چالش و اختلاف در ادارات اجرا می‌شد و بعضاً عدم لحاظ آن به عنوان مهریه را به دنبال داشت، به همین منظور به منظور تعیین تکلیف در خصوص مقدار مهرالسنه پرونده‌های اجرایی، موضوع به کارشناس رسمی دادگستری در بخش طلا و جواهرات ارجاع و مقدار آن معادل ۲۱ سکه طلای تمام‌بهار آزادی تعیین شد که زوج مکلف به پرداخت آن است و مقدارهای عددی نظیر دویست و شصت و دو ریال که همراه با مهرالسنه نوشته می‌شد، ملاک نیست.

- در خصوص مقدار و هزینه سفر زیارتی و نحوه تعیین آن باید بیان کرد که ادارات اجرای ثبت جهت تعیین میزان هزینه سفرهای زیارتی، از سازمان حج و زیارت استعلام قیمت می‌کنند که معمولاً سازمان مذکور، هزینه سفر را به صورت حداقل و حداکثر بیان می‌نماید که جهت تعیین مقدار آن، ادارات مذکور، میانگین حداقل و حداکثر را لحاظ کرده و زوج را مکلف به پرداخت قیمت سفر مذکور می‌کنند و در صورتی که زوج قصد داشته باشد که موضوع مهریه که سفر زیارتی است را عمل نماید، باید هزینه سفر مذکور را در سازمان مربوطه واریز و رسید آن را تحویل ادارات اجرا نماید.

- در خصوص نحوه تعیین و محاسبه مقدار گل در صورتی که موضوع لازم‌الاجرا قرار گیرد، نسبت به استعلام قیمت از اتحادیه گل‌فروشان اقدام و میانگین قیمت‌های اعلامی ملاک عمل قرار می‌گیرد و در صورتی که زوج قصد تحویل عین گل‌ها را داشته باشد، نسبت به مکاتبه با اتحادیه گل‌فروشان جهت تعیین یک گل‌فروشی جهت مراجعه زوج و خرید گل‌ها اقدام و زوج، گل‌ها را خریداری و رسید آن را تحویل اجرای ثبت کند. در این صورت رسید مذکور همراه با مکاتبه به زوجه تحویل داده می‌شود تا زوجه به گل‌فروشی مذکور مراجعه و نسبت به دریافت عین گل‌ها یا قیمت آن‌ها اقدام نماید.

ملاحظات اخلاقی

ملاحظات اخلاقی مربوط به نگارش متن و نیز ارجاع به منابع رعایت گردید.

Examining the Challenges of How to Calculate and Determine the Amount of Five Common Types of Dowry (Gold Coins, Cash, Mehr al-Seneh, Pilgrimages, Flowers) in Official Document Execution Offices

Hamidreza Nasrollahi*¹. Mahdi Mohammadi²

1. Qazvin Higher Education Institute, Qazvin, Iran.

2. Qazvin Higher Education Institute, Qazvin, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Type of Article:

Original Research

Pages: 15-22

Corresponding Author's Info

ORCID: 0000-0000-0000-0000

TELL: 000000000000

Email: hamidrezan10@gmail.com

Article history:

Received: 28 Sep 2022

Revised: 01 Dec 2022

Accepted: 06 Dec 2022

Published online: 22 Dec 2022

Keywords:

Dowry, Marriage Certificate, Execution Office, Gold Coin.

ABSTRACT

Dowry or Sadaq is a financial obligation that a couple is obliged to pay when the marriage contract takes place. He is also obliged to pay it every time the woman demands after the marriage. Having property, being able to acquire the dowry by a woman, being known, having a legitimate rational interest and being surrenderable are the conditions of the dowry based on articles 1078 to 1080 and other articles of the Civil Code. In this article, the author discusses five types of dowry (gold coin, cash, dowry, pilgrimages and flowers) and states that regarding the gold coin, its amount is determined by asking the gold and jewelry union. In the case of cash, its amount is calculated in proportion to the change in the annual price index of the time of payment compared to the year of the contract execution, which is determined by the central bank, unless the couple has agreed otherwise during the execution of the contract, regarding the dowry by referring to an official expert. Its value is determined. In regards to pilgrimages (Hajj and Karbala, etc.), inquiries are made to the organization of Hajj and pilgrimage, and regarding flowers to the florists' union.

This is an open access article under the CC BY license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Nasrollahi, HR & Mohammadi, M (2022). "Examining the Challenges of How to Calculate and Determine the Amount of Five Common Types of Dowry (Gold Coins, Cash, Mehr al-Seneh, Pilgrimages, Flowers) in Official Document Execution Offices". *Journal of Contemporary Legal Thought*, 3(4): 15-22.